
SADRŽAJ

Predgovor	1
Uvodna razmatranja.....	3
Istorijski razvoj elektronske navigacije	4
I – PROSTIRANJE ELEKTROMAGNETNIH TALASA.....	7
1. Elektromagnetni talasi	7
1.1. Karakteristike elektromagnetnih talasa.....	8
1.2. Pravac prostiranja elektromagnetnih talasa	9
2. Slojevi jonosfere	10
3. Načini prostiranja elektromagnetnih talasa	11
3.1. Direktan talas.....	11
3.2. Odbijeni talas.....	11
3.3. Površinski talas.....	11
3.4. Prostorni talas	12
3.5. Talas difuzije ili disperzija troposfere	12
4. Zona suprotnih efekata (interferencija)	13
5. Način prostiranja talasa prema frekvenciji	14
II – OPŠTI POJMOVI O SISTEMIMA RADIONAVIGACIJE.....	17
1. Različiti tipovi sistema	17
1.1. Direktni sistemi	17
1.2. Kružni sistemi.....	17
1.3. Hiperbolički sistemi	18
2. Karakteristike navigacionog sistema	18
3. Princip hiperboličkih sistema	20
3.1. Princip	20
3.1.1. Mreža hiperbola	20
3.1.2. Tačka.....	21

3.2.	Impulsni sistemi	21
3.3.	Sistemi za merenje fazne razlike	22
3.3.1.	Princip	22
3.3.2.	Kanal	23
3.3.3.	Dvosmislenost	25
3.4.	Domot – preciznost	25
3.4.1.	Uticaj frekvencije	25
3.4.2.	Domot	26
3.4.3.	Uticaj geometrije: divergencija hiperbola	26
3.4.4.	Preciznost hiperboličkih sistema	28
3.4.5.	Dilema domot-preciznost	28
4.	Preciznost	29
4.1.	Greške	29
4.2.	Sistematske greške	30
4.3.	Neizvesne greške	31
4.3.1.	Varijacije merenja oko srednje vrednosti	31
4.3.2.	Srednja vrednost	32
4.3.3.	Srednje kvadratno odstupanje	32
4.4.	Tačka u preseku dve linije pozicija	33
4.4.1.	Jednostavan slučaj kada je $\sigma_1 = \sigma_2$ i $\beta = 90^\circ$	34
4.4.2.	Elipsa greške, bilo koji β i σ_1 različit od σ_2	34
4.4.3.	Mogući krug greške (CEP) i srednje kvadratna udaljenost (DRMS)	35
4.4.4.	Slučaj zajedničke stanice za dve mreže	36
4.4.5.	Najneizvesniji pravac: DWF	36
4.5.	Konvencija	37
4.6.	Zaključak	37
5.	Perspektive	37
5.1.	Potrebe pomorske navigacije	38
5.2.	Različiti sistemi:	38
5.3.	Zaključak	41

III – RADIO NAVIGACIJA 43

1.	Goniometrija	43
2.	Radio goniometar	43
2.1.	Princip	43
2.2.	Princip rada okvirne antene	44
2.3.	Otklanjanje sumnje	45
2.4.	Radio goniometri sa tražiocem Bellini i Tosi	47
2.5.	Prijemnik	48
2.6.	Pomorske frekvencije	48
3.	Automatski radio goniometar	48

3.1. Radio goniometar sa katodnom cevi	48
3.2. Automatski radio goniometar - Radiokompas	50
4. Greške goniometrije	52
4.1. Opšti pojmovi	52
4.2. Regulacija	52
4.3. Neodređenost	53
4.4. Instrumentalne greške	54
4.4.1. Greška podešavanja antene	54
4.4.2. Efekat katarke	54
4.4.3. Greške trupa broda	55
4.5. Greške širenja	57
4.5.1. Obalna greška	57
4.5.2. Noćni efekat	57
4.6. Kratak pregled grešaka i njihovih uzroka	58
5. Radiofar	59
5.1. Kružni radiofar	59
5.1.1. Nezavisni radiofar	59
5.1.2. Grupisani radiofarovi	60
5.2. Direktni radiofar	60
5.3. Rotirajući radiofar	61

IV – RADARSKA NAVIGACIJA..... 63

1. Uvod	63
2. Princip rada radara	64
2.1. Osnovni delovi radara	64
2.2. Karakteristike radarskih talasa	66
2.2.1. Domet i radarski horizont	66
2.2.2. Najmanja radarska udaljenost	68
2.2.3. Frekvencija i tačnost merenja	69
2.2.4. Tačnost merenja udaljenosti	70
2.2.5. Tačnost merenja azimuta	71
2.3. Radarske smetnje i lažni odjeci	71
2.3.1. Radarske smetnje usled vremenskih uslova	72
2.3.2. Mrtvi sektori i sektori radarskih senki	73
2.3.3. Indirektne i višestruke jeke	73
2.3.4. Jeke bočnih lepeza	74
2.3.5. Radarska interferencija	74
3. Primena radara u navigaciji	74
3.1. Pomoćna radarska sredstva i uređaji	75
3.2. Određivanje pozicije radarom	76
3.3. Izbegavanje sudara radarom (ARPA sistem)	76

V – HIPERBOLIČKA NAVIGACIJA	77
1. Fazni hiperbolički sistemi.....	77
1.1. Sistem DECCA.....	77
1.1.1. Opšti pojmovi.....	77
1.1.2. Lanac Decca.....	78
1.1.3. Princip rada prijemnika.....	80
1.1.4. Otklanjanje sumnje.....	81
1.1.5. Rad sa uređajima.....	82
1.1.6. Sistem L.I. Multipuls.....	82
1.1.7. Domet.....	84
1.1.8. Preciznost.....	85
1.2. Sistem OMEGA.....	87
2. Impulsni hiperbolički sistemi	88
2.1. Sistem Loran A.....	88
2.2. Sistem Loran C.....	89
2.2.1. Uvod.....	89
2.2.2. Opšte karakteristike sistema Loran C.....	90
2.2.3. Numeracija mreže hiperbola.....	92
2.2.4. Indeksacija.....	94
2.2.5. Prijemnik Loran C jednostavne verzije.....	94
2.2.6. Domet, preciznost, pokrivenost.....	97
VI – SATELITSKA NAVIGACIJA	99
1. Zemljini veštački sateliti.....	101
1.1. Uvod.....	101
1.2. Razvoj veštačkih satelita	102
1.3. Kretanje satelita oko Zemlje.....	104
1.3.1. Pozicija satelita u prostoru	104
1.3.2. Procedure dobijanja položaja i brzine satelita	107
1.3.3. Elevacija i azimut satelita.....	108
1.4. Klasifikacija veštačkih satelita	110
1.5. Faktori koji utiču na orbite	111
1.6. Prednosti i mane orbita.....	111
1.6.1. Niske orbite (LEO).....	111
1.6.2. Srednje orbite(ICO):.....	111
1.6.3. Geostacionarne orbite (GEO):.....	112
1.6.4. Visoke orbite (HEO):	112
1.7. Osnovni princip satelitske komunikacije.....	113
2. Satelitski sistem “Transit”	115
2.1. Komponente satelitskog sistema	116
2.2. Princip određivanja pozicije	118
2.3. Greške i odstupanja sistema	120

---

3. Satelitski sistem GPS.....	121
3.1. Opis sistema	121
3.1.1. Kosmički segment.....	122
3.1.2. Kontrolni segment.....	124
3.1.3. Korisnički segment.....	126
3.2. Karakteristika signala satelita.....	127
3.2.1. Kod C/A (coarse/acquisition).....	128
3.2.2. Kod P (precision)	128
3.2.3. Poruka navigacije.....	128
3.3. Princip merenja pozicije putem pseudo-udaljenosti	130
3.3.1. Identifikacija satelita i merenje udaljenosti.....	131
3.3.2. Princip proračuna	134
3.3.3. Problem vremena	135
3.3.4. Inicijalizacija.....	135
3.3.5. Geografske pozicije.....	136
3.3.6. Izračunavanje vremena.....	136
3.3.7. Merenje brzine	137
3.4. Preciznost	137
3.4.1. Selektivna raspoloživost.....	137
3.4.2. Greške merenja.....	138
3.4.3. Greška geometrije i DOP (Dilution Precision).....	140
3.4.4. Problem karte	143
3.4.5. Eliminacija jonosferske greške.....	145
3.5. GPS prijemnik	146
3.5.1. Različiti tipovi prijemnika.....	146
3.5.2. Antena	147
3.5.3. Funkcionalnost	148
3.5.4. Alarmi	148
3.5.5. Druge razlike među prijemnicima.....	148
4. Diferencijalni GPS (DGPS).....	149
5. GPS i fazno merenje	151
6. Satelitski sistem GLONASS.....	152
6.1. Svemirski segment	153
6.2. Zemaljski segment.....	154
6.2.1. Signal	155
6.2.2. Preciznost.....	155
6.3. Diferencijalni GLONASS	155
7. Globalni navigacioni sistem GNSS	155
7.1. Sistem WAAS	156
7.2. Svetski sistem navigacije GNSS1.....	158
7.3. Svetski sistem navigacije GNSS2.....	159
8. Kombinovani satelitski sistemi.....	160

8.1. Sistem Eurofix	161
8.2. Očekivani razvoj.....	162
Dodatak 1 (Proračun pozicije).....	163
Dodatak 2 (Ublažavanje preciznosti DOP).....	167
Dodatak 3 (Modulacija nosača L1 i korekcija kodova).....	168

VII – HEKSAGONALNI SISTEMI 171

1. Sistem Rana	171
1.1. Opšta organizacija	172
1.2. Princip rada	172
1.2.1. Uticaj pokretanja prijemnika	173
1.2.2. »Procenjena tačka«.....	173
1.3. Pokrivenost.....	174
1.4. Domet-Preciznost	174
2. Sistem Toran.....	174
2.1. Princip rada	174
2.2. Različiti modeli	177
2.3. Domet.....	177
2.4. Preciznost	177
2.5. Pokrivenost.....	178
3. Sistem Syledis.....	178
3.1. Princip rada	179
3.1.1. Signali	179
3.1.2. Hiperbolički način.....	179
3.1.3. Kružni način.....	180
3.2. Domet – preciznost.....	181
3.3. Pokrivenost.....	181

VIII – ELEKTRONSKE NAVIGACIONE KARTE I ECDIS 183

1. Kartografija.....	184
1.1. Sadržaj pomorske papirne karte	185
1.2. Merkatorova navigaciona karta	187
2. Elektronska kartografija	187
2.1. Uvodne napomene.....	188
2.2. Elektronske karte za navigaciju	189
2.3. Karakteristike elektronske navigacione karte.....	190
2.3.1. Preciznost.....	190
2.3.2. Rezolucija.....	190
2.3.3. Preciznost i kompletnost digitalizacije.....	190
2.4. Podela elektronskih navigacionih karata	191

2.4.1. Rasterske (skalarnе) elektronske karte	191
2.4.2. Vektorske elektronske karte	193
2.4.3. Hibridne karte	195
2.4.4. Prednosti i mane različitih formata	195
2.4.5. Ispravljanje elektronskih navigacionih karata	196
2.4.6. Standardni sadržaji u saobraćaju	197
3. ECDIS (Electronic Chart Display and Information System).....	197
3.1. Uvodne napomene	198
3.2. Definicija namena i opis	199
3.3. Organizacija sistema ECDIS	203
3.4. Komponente sistema ECDIS	204
3.5. Standardi kojima podleže ECDIS.....	205
3.5.1. Standardi S-52.....	205
3.5.2. Standardi S-57.....	206
3.5.3. Norma OMI.....	206
3.6. Funkcionisanje jednog ECDIS-a	207
3.7. Konstituisanje ECDIS-a	209
Dodatak VIII.1 koordinatni sistemi i njihove transformacije	209
1. WGS84 – World Geodetic System 1984 koordinatni sistem.....	210
2. ECEF – Earth Centered Earth Fixed koordinatni sistem	211
3. NED - North East Down koordinatni sistem	211
4. ECI - Earth Centered Inertial koordinatni sistem	212
5. Transformacije koordinatnih sistema	213
5.1. ECI i ECEF	213
5.2. ECEF i WGS 84.....	214
5.3. ECEF i NED.....	215
POPIS SKRAĆENICA	217
LITERATURA.....	227
BELEŠKA O AUTORIMA	229